

YTTRANDE
2023-08-02

S2023/00244

Socialdepartementet
s.remissvar@regeringskansliet.se
s.sof@regeringskansliet.se

Riksförbundet Unizons yttrande över En uppväxt fri från våld – En nationell strategi för att förebygga och bekämpa våld mot barn (SOU 2022:70)

Unizon tackar för möjligheten att få yttra sig över betänkandet *En uppväxt fri från våld – En nationell strategi för att förebygga och bekämpa våld mot barn* (SOU: 2022:70).

Riksförbundet Unizon är en nationell kvinno- och barnrättsorganisation som samlar över 140 kvinnojourer, tjejjourer och ungdomsjourer samt jourer specialiserade på att arbeta mot incest och andra sexuella övergrepp. Vi arbetar för kvinnor och barns rättigheter och ett liv fritt från våld utifrån en kunskap om våld, kön, genus och makt.

Unizon avgränsar sitt remissvar till de delar av betänkandet som regeringen särskilt efterfrågar synpunkter på och som vi bedömer är särskilt viktiga för de våldsutsatta barn och unga tjejer som våra medlemsjourer möter i sin dagliga verksamhet. Vi hänvisar även till vår medlemsjour Stiftelsen 1000 Möjligheters remissvar.

Sammanfattning

Unizon delar utredningens utgångspunkt om att våld mot barn är en viktig folkhälsofråga som ska hanteras som det betydande och allvarliga samhällsproblem på strukturell nivå som det är, och välkomnar förslaget om en nationell strategi för att förebygga och bekämpa våld mot barn, inklusive hedersrelaterat våld och förtryck. Särskilt föredömligt är att utredningen har inkluderat barn och ungas röster och åsikter i arbetet och att det är barnens erfarenheter, behov och synpunkter som ligger till grund för de åtgärdsförslag och mål som lämnas, samt att utredningen fångat upp viktiga röster från yrkesverksamma och civilsamhällesorganisationer som arbetar med barn och unga som målgrupp.

Unizon ser överlag positivt på utredningens överväganden och förslag; vi delar utredningens analys av vad som bör göras och dess utgångspunkter. Utredningen innehåller viktiga förslag som har potential att förändra barns situation till det bättre. Samtidigt är många av dessa punkter allmänt hållna och arbetet med förslag till uppföljningssystem för strategin (inklusive vad som ska följas upp och hur samt vilka lämpliga resultatindikatorer eller resultatmål som ska användas) återstår, vilket gör det svårt att bedöma om strategin kommer leda till avsedd måluppfyllelse. Vidare anser Unizon att det är en brist att utredningen inte uppmärksammar barn med separerade föräldrar där uppgifter om våld förekommer, samt barn i tvister om vårdnad, boende och umgänge. Det hade även varit önskvärt om utredningen lämnat åtgärdsförslag kring hur Sverige ska arbeta med att minska och motverka den trend med

växande socioekonomiska klyftor och ojämlika uppväxtvillkor mellan barn i Sverige, samt beaktat förslag i den nationella strategin för att motverka hemlöshet och osäkra boendeförhållanden.¹

Unizons synpunkter på utredningens förslag och bedömningar

1 Författningsförslag

Unizon ser i huvudsak positivt till utredningens författningsförslag. När det gäller de tre författningsförslagen som rör rätten till information noterar Unizon nivåskillnader i barns förutsättningar till delaktighet; det hade varit önskvärt om samtliga förslag gått ett steg längre och lagstiftar enligt barnets rätt till delaktighet.

Unizon *tillstyrker* följande författningsförslag:

- 1.1 Förslag till lag med vissa bestämmelser om kommuners ansvar för att förebygga och bekämpa våld mot barn
- 1.2. Förslag till lag om ändring i polislagen (1984:387)
- 1.3 Förslag till lag om ändring i lagen (1988:609) om målsägandebiträde
- 1.4 Förslag till lag om ändring i lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga
- 1.5 Förslag till lag om ändring i lagen (1999:997) om särskild företrädare för barn
- 1.6 Förslag till lag om ändring i socialtjänstlagen (2001:453)
- 1.7 Förslag till lag om ändring i hälso- och sjukvårdslagen (2017:30)
- 1.8 Förslag till förordning om ändring i förundersökningskungörelsen (1947:948)
- 1.9 Förslag till förordning om ändring i förordningen (2015:743) med instruktion för Åklagarmyndigheten

14 En nationell strategi för att förebygga och bekämpa våld mot barn

14.1 Strategins övergripande målsättning är att varje barn ska ha en uppväxt fri från våld

14.3 Strategins fem mål

Förslag: Strategins övergripande målsättning är att varje barn ska ha en uppväxt fri från våld.

Förslag: Den nationella strategin för att förebygga och bekämpa våld mot barn ska ha fem långsiktiga mål som anger inriktningen för arbetet mot det övergripande målet.

Dessa mål ska vara:

1. Våld mot barn ska förebyggas.
2. Barns våldsutsatthet ska upptäckas.
3. Barn ska få det skydd och stöd samt den behandling de har rätt till.
4. Barns rättigheter i brottmålsprocessen ska tillgodoses.
5. Kunskaps- och metodutvecklingen ska stärkas

Unizon är positiva till den föreslagna strategin och *tillstyrker* utredningens förslag om strategins övergripande målsättning (14.1), grundläggande utgångspunkter (14.2) och de fem långsiktiga målen (14.3). Våld mot barn är en viktig folkhälsofråga som behöver hanteras som det betydande och allvarliga samhällsproblem på strukturell nivå som det är. Därför delar

¹ [Regeringens strategi för att motverka hemlöshet 2022–2026](#) (på regeringens webbplats)

Unizon utredningens utgångspunkt om en nollvision för våld mot barn, och vi ser det som en viktig målsättning. Vidare ser Unizon positivt på de föreslagna fem långsiktiga målen, vilka anger riktningen för arbetet med strategin under den kommande tioårsperioden.

En form av våld mot barn saknas dock i strategin: det så kallade eftervåldet. Att lämna en våldsman innebär inte att våldet tar slut, inte ens om han döms eller hamnar i fängelse. En separation kan också utlösa våld som inte förekommit tidigare i relationen.² I Sverige finns tiotusentals kvinnor och barn som lever i eftervåld. I rapporten *Umgänge – för barnets bästa* beskriver unga vuxna i åldern 20–30 år konsekvenserna av att de som barn hade umgänge, efter separation, med en förälder som utövade våld. De flesta unga vuxna som deltog i den här studien uppger att de som barn ofta upplevt oro, otrygghetskänslor, ångest och rädsla inför umgänget. Den här rädslan var också ofta befogad. Drygt 72 procent av de unga vuxna uppger att de utsatts för våld efter separationen.³

Det är helt obegripligt att som barn tvingas umgås med en förövare, även om det är en familjemedlem. Den kunde då fortsätta med våldet. Mår fortfarande dåligt av det än idag.

Citat ur rapporten *Umgänge – för barnets bästa*

För en del kvinnor och barn innebär eftervåldet att de tvingas leva gömda, i ekonomisk utsatthet och med bristande tillgång till vård, skola och omsorg. År 2021 var det cirka 24 000 personer som lever med skyddade personuppgifter i Sverige. I många fall handlar det om kvinnor och barn som tvingats att flytta på grund av våld och hot från en närstående man eller pappa. Eftervåldet består inte bara av hot mot barnets liv, hälsa och utveckling och mannens fortsatta kontroll, utan även av alla de begränsningar som är en konsekvens av att leva gömd.⁴

”Jag har svårigheter att skapa goda nära relationer, med alla hemligheter och lögnar och att jag alltid måste tänka ett steg längre vad jag än gör. Mitt liv sitter fast. Jag tänker mycket på om vi någonsin kommer att bli fria. Ska jag någonsin få samma rättigheter som andra?”

Citat ur Jämställdhetsmyndighetens rapport *Skyddade personuppgifter – Oskyddade personer*

Barn har rätt att skyddas från alla former av våld, därför efterfrågar Unizon att barns utsatthet för *eftervåld* även inkluderas i strategins övergripande mål.

Struktur för strategins genomförande

Unizon är positivt inställda till den struktur för genomförande, samordning och uppföljning av strategin som utredningen föreslår avseende övergripande ansvar och roller (14.4.4) där Folkhälsomyndigheten ges en central roll för strategiarbetet (14.5), 27 statliga myndigheter och andra nationella aktörer får särskilda uppdrag, exempelvis Barnombudsmannen, Brottsoffermyndigheten, Polismyndigheten, Socialstyrelsen och skolmyndigheterna (14.6.1),

² Hydén, M. (2008). *Kvinnomisshandel inom äktenskapet – mellan det omöjliga och det möjliga*. Andra upplagan. LiU-Tryck. Se även Socialstyrelsen (2023). *Våld i nära relationer: Handbok för socialtjänsten, hälso- och sjukvården och tandvården*

³ Unizon (2022). *Umgänge – för barnets bästa? Unga vuxnas röster om konsekvenserna av att de som barn tvingades till umgänge med en förälder som utövade våld mot barnet själv eller mot närstående till barnet*.

⁴ Jämställdhetsmyndigheten (2022). *Skyddade personuppgifter – Oskyddade personer*. Delredovisning av uppdraget att höja kunskapen om våldsutsatta personer som lever med skyddade personuppgifter med fokus på kvinnor och barn. Rapport 2022:10. Göteborg: Jämställdhetsmyndigheten

samt att Länsstyrelserna ska stödja det lokala och regionala arbetet (14.7). Vi ser det som särskilt positivt att Folkhälsomyndigheten även uppdras att involvera barn i arbetet framåt med såväl genomförande av sitt uppdrag som framtagandet av förslag till regeringens handlingsplan (14.5.2).

14.5 Folkhälsomyndigheten ges en central roll i strategiarbetet

Förslag: Folkhälsomyndigheten får i uppdrag att inom området våld mot barn:

- samordna och ge stöd i det nationella arbetet med strategin för att förebygga och bekämpa våld mot barn, samt stödja utvecklingsarbete på lokal och regional nivå,
- verka för kunskaps- och metodutveckling samt kunskapsförmedling på nationell, regional och lokal nivå,
- följa upp utvecklingen inom strategins mål, sammanställa resultatet av genomförda insatser och identifiera behov av ytterligare insatser,
- vid behov bistå regeringen med underlag som kan vara ett stöd för dess styrning av arbetet samt var tredje år lämna förslag till regeringens handlingsplan.

Folkhälsomyndigheten ska samverka med, och verka för samverkan mellan, relevanta myndigheter, civila samhället och andra aktörer. Barn ska involveras i arbetet.

Uppdraget ska skrivas in i myndighetens instruktion.

I uppdraget ingår framtagande av indikatorer för att följa utvecklingen mot strategins mål.

Unizon *tillstyrker* utredningens förslag. Unizon delar i stort utredningens bedömning att Folkhälsomyndigheten har förutsättningar att axla rollen som ansvarig myndighet gällande samordning, stöd, kunskapsutveckling och uppföljning på såväl nationell som lokal nivå och vad som anges i (14.5), men vill betona att uppdraget förutsätter att sakkunskap inom området våld mot barn och barnrätt säkerställs hos myndigheten. Unizon vill se ett krav på Folkhälsomyndighetens inhämtande av kunskap särskilt inom detta område från de myndigheter och organisationer som i många år arbetat med uppdrag inom kunskapsfältet. Eftersom riskfaktorer för att använda våld mot barn och mäns våld mot kvinnor i hög grad samvarierar, och våld mot barn ofta har en könsaspekt, bör sakkunskap enligt Unizons mening även innefatta kunskap om kön, genus, makt och jämställdhet.⁵ Därutöver vill Unizon påpeka betydelsen av en nära samverkan med berörda myndigheter, det civila samhället och andra aktörer som besitter sakkunskap inom ovannämnda områden och Unizon ställer sig positivt till förslaget om ett samverkansforum (14.5.3); riksförbundet och våra medlemsjourer står redo att bistå med vår särskilda sakkunskap och erfarenheter i ett sådant forum.

I utredningen anges civilsamhället ha en viktig roll i arbetet mot våld mot barn, men Unizon vill understryka vikten av att även se oss som viktig medaktör. Unizon är ett riksförbund som samlar över 140 kvinnojourer, tjejjourer och ungdomsjourer runt om i Sverige. Flera av våra medlemsjourer har särskilt fokus på en viss form av våldsutsatthet, exempelvis barn som upplever våld i hemmet, hedersrelaterat våld och förtryck, våld i ungas parrelationer, utsatthet på internet, unga hbtqi-personer, våld i skolan, eller särskilt riktade insatser till flickor och kvinnor (t ex könsstympning). Andra arbetar brett med samtliga former av våld.

⁵ Apple, A. E. & Holden, G. W. (1998). The co-occurrence of spouse and physical child abuse: A review and appraisal. *Journal of Family Psychology*, 12, 578–599; Edleson, J. L. (1999). The overlap between child maltreatment and woman battering. *Violence Against Women*, 5, 134–154; CRC/C/GC/13, *Barnrättskommitténs allmänna kommentar nr 13 (2011)*, *Barnets rätt till frihet från alla former av våld*, punkt 19 och 72b

Unizon och våra medlemsjourer bedriver ett sammanhållet arbete på flera plan som syftar till att stödja, eller förbättra situationen för, barn och unga som utsatts för våld eller riskerar att utsättas för våld. Under 2022 hade Unizons medlemsjourer drygt **194 900 stödsamtal**, framförallt med våldsutsatta kvinnor och unga tjejer, men också anhöriga till de utsatta. Jourerna stöttar via chatt, telefon, sms och ger samtalsstöd enskilt eller i grupp. Av dessa stödsamtal var nära **48 700** till tjej- och ungdomsjourerna samt jourer specialiserade på att arbeta mot incest och andra sexuella övergrepp, varav nästan 33 600 rörde stöd på nätet. Kvinnojourerna hade närmare 146 300 stödkontakter. Den psykiska ohälsan hos unga tjejer och pojkar som våra tjejjourer och ungdomsjourer möter i sina stödverksamheter är ofta nära kopplad till våldsutsatthet (fysiskt, psykiskt och/eller sexuellt våld); det handlar om allt från trakasserier av jämnåriga i skolan till långvariga övergrepp inom familjen. På kvinnojourens boenden bodde **937 barn** tillsammans med sin mamma under 2022. Bakom varje siffra finns ett barn där hot, våld och kränkningar ofta har varit en del av barnets vardag. Många av de här barnen har aldrig haft en barndom utan våld; en del har upplevt våld ända sedan de låg i mammans mage.

Utöver att erbjuda stöd arbetar medlemsjourer ofta våldsförebyggande på skolor, fritidsgårdar, idrottsföreningar med mera: 81 procent av Unizons medlemsjourer arbetade våldsförebyggande under 2022. Det kan till exempel handla om att träffa ungdomar för att prata om ämnen tematiskt uppdelade med innehåll till exempel barns rättigheter, vad är våld, normer, maktstrukturer, samtycke, pornografi; ofta i form av workshops och gruppdiskussioner med stöd av filmer och övningar till exempel den beprövade metoden mentorer i våldsprevention (MVP) och Machofabrikens metodmaterial. En annan del är att utbilda andra yrkesverksamma om till exempel våld, våldets konsekvenser och hur man kan arbeta våldsförebyggande, samt erbjuda rådgivning.⁶

14.6 Ett antal nationella aktörer ska bidra särskilt i det övergripande arbetet för att uppnå strategins mål

Förslag: Ett antal statliga myndigheter och nationella aktörer ges i uppdrag att särskilt bidra till det övergripande arbetet för att uppnå strategins mål. Detta genom att delta i och aktivt bidra till samverkan inom strategiarbetet – med Folkhälsomyndigheten och andra aktörer – samt att, avseende det egna verksamhetsområdet, till Folkhälsomyndigheten ge in underlag som Folkhälsomyndigheten behöver för att kunna genomföra sitt uppdrag enligt avsnitt 14.5.

Unizon *tillstyrker* utredningens förslag, och vill samtidigt framhålla vikten av att inte myndigheter och civilsamhället ges separata samverkansforum, utan att det också skapas forum där dessa två fält möts och kan utbyta erfarenheter och kunskap.

14.7 Länsstyrelserna ska stödja det lokala och regionala arbetet

Förslag: Länsstyrelserna åläggs ett särskilt ansvar att stödja det lokala och regionala arbetet för att uppnå strategins mål. Detta görs genom att länsstyrelsernas ansvar enligt förordning (2021:995) om länsstyrelsernas regionala arbete mot mäns våld mot kvinnor utökas till att omfatta alla former av våld mot barn.

⁶ Unizons årsstatistik för 2022. Finns tillgänglig på unizonjourer.se

Unizon *tillstyrker* utredningens förslag. Det är positivt att Länsstyrelserna åläggs en samordnande roll för att stödja och bidra i det lokala och regionala arbetet mot våld mot barn, då vi anser det vara en aktör lämplig för en sådan roll ur flera aspekter (14.7). Vi vill dock gärna se att uppdraget formuleras som *stödja, bidra och utvärdera*, då fokus på utvärdering är minst lika viktigt som stöd. Särskilt viktig är Länsstyrelsernas erfarenheter från andra strategiarbeten i områden som omfattar våld mot barn, exempelvis i att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor, våld i nära relationer, sexuellt våld, hedersrelaterat våld och förtryck, prostitution och människohandel samt uppdrag inom det brottsförebyggande området, men också gällande föräldraskapsstöd, såväl generellt som riktat.

14.9.1 Statsbidrag för kvalitetsutveckling och samverkan

Förslag: Medel ska avsättas för kommuner och regioner att utveckla arbetet för att uppnå strategins mål. Statsbidraget bör omfatta 100 miljoner kronor per år i tre år. Medlen bör fördelas av Folkhälsomyndigheten.

Unizon *tillstyrker* utredningens förslag om att inrätta statsbidrag för att förstärka möjligheter till kvalitetsutveckling och samverkan, men vill understryka behovet av att göra insatserna mer långsiktiga med tanke på den lågkonjunktur och höga inflation som för närvarande tynger landets kommuner och regioner.

14.9.2 Utökade möjligheter till statsbidrag till organisationer och andra som är verksamma inom området

Bedömning: Statsbidrag bör inrättas i syfte att stärka möjligheterna för ideella organisationer och andra aktörer att bedriva verksamhet eller projekt inom målen för den nationella strategin för att förebygga och bekämpa våld mot barn. Statsbidraget bör omfatta 50 miljoner kronor per år i tre år till Folkhälsomyndigheten att fördela.

Likt utredningen uppger utför civilsamhällets organisationer ett omfattande och betydelsefullt arbete som bidrar till uppfyllandet av strategins mål och Unizon *delar* utredningens bedömning om behovet av utökade ekonomiska resurser för att bedriva verksamhet eller projekt inom målen för den nationella strategin. Unizon är dock tveksamma till om de föreslagna medlen är tillräckliga. Vidare vill Unizon betona vikten av att statliga bidrag till det civila samhällets organisationer överlag behöver bli mer långsiktiga, förutsägbara och enhetliga. Unizon har under många år påtalat svårigheterna med att bidrag ges årsvis, till exempel sena besked och utbetalning först långt in på budgetåret och ändå med krav på återbetalning om inte medlen förbrukas inom ramen av budgetåret.⁷

Unizon *instämmer* i utredningens bedömning om vikten att säkerställa att stödet som aviserats i budgetpropositionen för 2023 i syfte att stärka den nationella stöddinjen 116 111 upprätthålls långsiktigt så att Bris har de förutsättningar som krävs för att fortsätta bedriva linjen på det sätt som barns behov kräver (se avsnitt 15.3.5). Unizon vill dock påpeka att om åtgärdsförslagen i utredningen ska innebära en reell förändring för ALLA barn krävs det långsiktiga bidrag till samtliga organisationer i civilsamhället vilka bedriver arbete av god

⁷ Se bland annat Unizons [remissvar](#) på Ds 2018:13 Långsiktigt stöd till det civila samhället

kvalitet som syftar till att förebygga, stödja och förbättra situationen för barn som utsatts för våld eller riskerar att utsättas för våld.⁸

14.10 Återkommande handlingsplaner från regeringen

14.11 Regeringen ska återkommande redovisa arbetet till riksdagen

14.12 Utvärdering av strategins genomförande

Förslag: Regeringen ska var tredje år upprätta en handlingsplan med åtgärder för att uppnå målen inom den nationella strategin. Handlingsplanen bör, utöver specificerade åtgärder, ange de insatsområden som regeringen anser ska prioriteras av myndigheter, regioner, kommuner och andra aktörer under den kommande perioden.

Förslag: Regeringen bör var tredje år skriftligen lämna en fördjupad uppföljning av arbetet med att förebygga och bekämpa våld mot barn.

Förslag: Statskontoret ges i uppdrag att utvärdera strategins genomförande i sin helhet vart femte år.

Unizon *tillstyrker* utredningens förslag att regeringen vart tredje år ska upprätta en handlingsplan med åtgärder för att uppnå målen med strategin (14.9.10); att regeringen bör var tredje år lämna en fördjupad uppföljning av arbetet (14.9.11); samt att statskontoret ges i uppdrag att utvärdera strategins genomförande i sin helhet vart femte år (14.9.12).

15 Prioriterade insatsområden och åtgärder

15.1 Våld mot barn ska förebyggas

Unizon *tillstyrker* utredningens samtliga förslag som föreslås inom mål 1 med följande kommentarer.

15.1.1 Förstärkt fokus på främjande och förebyggande åtgärder

Bedömningar:

– Det är angeläget att inlett arbete för att utforma och implementera ett nationellt hälsoprogram för barn och unga ges förutsättningar för att fortsätta, samt att den potential som ett sådant program har i fråga om att bidra till en uppväxt fri från våld tas till vara. Även författningsändringar som syftar till att tydliggöra hälso- och sjukvårdens ansvar att främja hälsa och förebygga ohälsa bedömer vi har betydelse för att förstärka arbetet mot våld mot barn.

– Det är angeläget att i pågående arbete för att införa en ny socialtjänstlag genomföra förändringar som syftar till ett förstärkt fokus på förebyggande arbete och en mer lättillgänglig socialtjänst.

Unizon ser det fortsätta arbetet med att utforma och implementera ett nationellt hälsoprogram för barn och unga som en särskilt angelägen åtgärd. Detta både i det främjande och tidigt förebyggande arbetet, men också kopplat till upptäckt, skydd, stöd och behandling. Särskilt viktigt är att förutsättningar ges för en mer likvärdig vård och hälsa för barn och unga oavsett var i landet de bor, eller vilken skola eller vårdgivare de valt.

⁸ Se till exempel definition av god kvalitet enligt 3 kap. 3§ socialtjänstlagen

Unizon delar också utredningens bedömning att ett förstärkt fokus på förbyggande arbete i socialtjänsten och en mer lättillgänglig socialtjänst är av stor betydelse. Vi anser att socialtjänsten återkommande behöver finnas på barnens arenor, exempelvis i skolan, för att informera kring socialtjänstens roll, vad de gör och vilken hjälp man kan få från dem. Men också för att arbeta mer relationskapande för att bygga förtroende och göra det mindre skrämmande att ta kontakt, samt för att motverka missförstånd kring socialtjänstens uppdrag.

Bedömning: Barn som målgrupp och barns våldsutsatthet bör synliggöras i strategier, handlingsplaner och regeringsuppdrag på närliggande och överlappande områden.

Unizon delar utredningens bedömning, och vill särskilt lyfta gruppen barn med separerade föräldrar där uppgifter om våld förekommer. Unizon märker att mäns våld mot kvinnor är ett område där barnets situation fortfarande osynliggörs på grund av att vuxenperspektivet styr – och att våld och föräldraskap inte kopplas ihop. Som till exempel när ett våldsutsatt barn inte får det stöd och insatser som de behöver och har rätt till för att den ena vårdnadshavaren inte samtycker eller när ett barn tvingas till umgänge, mot sin uttryckliga vilja, med en förälder som utövat våld.

Bedömning: Ett aktivt arbete bör bedrivas på såväl nationell som på regional och lokal nivå för att ta vara på de möjligheter som digitaliseringen innebär i fråga om att nå ut med information i syfte att förebygga våld, samt att vara närvarande och tillgänglig för barn och vuxna. Samarbete bör i detta syfte eftersträvas med exempelvis internetaktörer och civilsamhällesorganisationer.

Unizon instämmer med utredningens bedömning om att ett aktivt arbete bör bedrivas på såväl nationell som regional och lokalnivå för att ta till vara på de möjligheter som digitaliseringen innebär i fråga om att nå ut med information i syfte att förebygga våld, samt vara närvarande och tillgänglig. Unizon och våra medlemsjourer står redo att bistå med vår särskilda sakkunskap och erfarenheter i ett sådant arbete. Våra medlemsjourer är en stor aktör för stöd på nätet. Under 2022 hade Unizons medlemsjourer drygt **46 700 stödkontakter online** – av dessa var närmare 33 600 till tjej- och ungdomsjourerna samt jourer specialiserade på att arbeta mot incest.

15.1.2 Kunskapen om våld och våldets konsekvenser ska öka hos barn och vuxna

Förslag: Folkhälsomyndigheten ges i uppdrag att genomföra återkommande informationssatsningar till allmänheten om våld mot barn och om hur det kan förebyggas. Informationssatsningarna ska anpassas för att nå ut till så många som möjligt, såväl barn som vuxna, samt sträva efter att nå ut genom många olika kanaler. Effekterna av satsningarna ska analyseras och analyserna ligga till grund för bedömning av på vilket sätt kommande informationssatsning bör genomföras för att få största möjliga genomslag. Folkhälsomyndigheten ska i arbetet med att ta fram och sprida informationen samverka med relevanta myndigheter och aktörer. Barns synpunkter ska inhämtas i arbetet.

Unizon vill särskilt betona vikten av att rikta information till barn och unga i kanaler som når dem och där de befinner sig, såsom i sociala medier och på plattformar där barn ofta är, då de annars riskerar att inte nås av allmän information eller myndighetskanaler generellt.

15.1.3 Stödet till föräldrar ska stärkas

Bedömning: Ett nationellt hälsoprogram för barn och unga behöver inkludera föräldraskapsstöd.

Unizon kan se potential både i det främjande och tidigt förebyggande arbetet, men också gällande upptäckt, skydd, stöd och behandling. Vi vill dock framhålla vikten av att allt föräldraskapsstöd, såväl generellt som riktat, innehåller våldsprevention. Unizon har med flera andra aktörer under många år arbetat fram fältet våldsprevention med fokus på kön, genus, våld och makt och framhåller vikten av att ta vara på den kunskap som redan arbetats fram. Mäns våld mot kvinnor och våld mot barn är vanligt förekommande därför är det sannolikt att de som arbetar med föräldrastöd kommer möta både förövare och våldsutsatta föräldrar. De som ger stöd behöver fråga om våld och uppmärksamma signaler på våld. Med det sagt behöver också stöd till föräldrar även uppmärksamma risken att barn utsätts för våld i andra situationer än inom familjen.

15.1.5 Särskilda insatser ska vidtas för att skapa trygghet och förebygga våld i miljöer där barn vistas

Unizon driver tillsammans med Friends och Ecpat frågan att den nationella strategin mot våld mot barn även måste innehålla riktlinjer för skydd av barn på internet. De som ansvarar för digitaliseringen i till exempel kommuner och skola måste också ta ansvar för att barn skyddas när de befinner sig på digitala plattformar. Därför måste de som tillhandahåller tekniken ha kunskap och kompetens om barn och ungas utsatthet på nätet. Alla som har en arbetsuppgift som handlar om att trygghetsskapande åtgärder för barn ska beredas möjlighet att göra så även på nätet och alla som tillhandahåller digitala forum måste säkerställa att det är tryggt, säkert och i enlighet med barnkonventionen.

Unizon anser också att befintlig lagstiftning behöver uppdateras för att motverka barns tillgång till pornografiskt material på nätet. Sverige har redan en åldersgräns på pornografi. Den lagstiftning som finns för att skydda barn från pornografi skrevs dock innan barn hade tillgång till internet. Unizon och våra medlemsjourer ser en tydlig koppling mellan pornografi och barns utsatthet för sexuellt våld, men också till barns utövande av sexuellt våld, något som även andra yrkesverksamma inom bland annat rättsväsendet och vården vittnar om.⁹ FN:s barnrättskommitté gör en särskild hänvisning till att exponering för pornografi kan leda till en ökning av sexuella övergrepp mellan barn, eftersom barn som utsätts för pornografi "prövar" sådant som de har sett med yngre barn, eller sådana som de lätt kan komma i kontakt med och har kontroll över.¹⁰ En Sifo-undersökning från september 2020 visar att 8 av 10 unga killar och tjejer 13–17 år vill ha lagstiftning som skyddar dem mot pornografi.¹¹ Det franska parlamentet har redan beslutat att sätta åldersgräns på pornografi. Från och med hösten 2023 kommer

⁹ Unizon (2020). [Det här är inte OK. Unizons kvinnojourers, tjejjourers och ungdomsjourers erfarenheter och krav för att minska porrens skadeverkningar](#); Rung, N. (2021). *Stora porrbooken*. Rebel books: Stockholm

¹⁰ Committee on the Rights of the Child, CRC/C/GC/13, 18 April 2011, General comment No. 13: The right of the child to freedom from all forms of violence, s. 11

¹¹ Unizon (2020). [Sifo-undersökning om ungas attityder till pornografi](#)

sajter som tillhandahåller pornografiskt material behöva införa ett digitalt certifikat för ålderskontroll. Unizon anser att en utredning i syfte att föreslå uppdaterad lagstiftning bör tillsättas så även svenska barn kan skyddas från pornografi på nätet.

Förslag: Regeringen tar initiativ till en kommission mot kränkningar och mobbning där svensk och internationell expertis, myndigheter och frivilligorganisationer med kunskap på området ges i uppdrag att baserat på bästa tillgängliga kunskap och evidens analysera behovet av och föreslå åtgärder som syftar till att förebygga våld i form av kränkningar och mobbning i skolmiljö. Analysen och åtgärderna ska även omfatta kränkningar och mobbning som är skolrelaterade och som sker i digitala miljöer.

Unizon välkomnar att en kommission mot kränkningar och mobbning tillsätts och att uppdraget även innefattar digitala miljöer. Särskilt positivt är att utredarna lyfter barn med en funktionsnedsättning som en särskilt sårbar grupp. Unizon förstår varför utredningen har valt att använda begreppen kränkningar och mobbning eftersom dessa är vedertagna begrepp som ofta används för att beskriva en situation relaterad till skolmiljö då någon eller några utsätter en person för våld eller andra kränkningar vid återkommande tillfällen.¹² Samtidigt anser Unizon att språket har en nyckelfunktion i det våldspreventiva arbetet, och vi hade därför önskat att utredningen valt att istället benämna initiativet för en kommission mot våld i skolan. Det handlar om fysiskt, psykiskt och sexuellt våld, i vissa fall alla tre – och kan ske både i den fysiska och digitala miljön. Att använda begreppet våld, istället för kränkningar och mobbning, har ett viktigt signalvärde. Det markerar att det handlar om brottsliga handlingar, men det visar också allvarligheten, både för den som utsätts och den som utsätter men också till andra elever och skolpersonal. Dessutom breddas ansatsen till att inbegripa även andra former av våld som ofta sker i skolan, exempelvis våld i ungas parrelationer.¹³

Både pojkar och flickor riskerar att utsättas för alla former av våld men våldet har ofta, precis som barnrättskommittén beskriver, en könsaspekt.¹⁴ Därför behöver våldsförebyggande insatser i skolan, enligt Unizons mening, även fokusera på risk- och sårbarhetsfaktorer samt skyddande faktorer och samspelet dem emellan utifrån ett kön, genus och maktperspektiv. Vi anser att det är centralt för en effektiv våldsprevention att förändra och utmana stereotypa könsroller, och att bryta kopplingen mellan manlighet och våld.¹⁵ Unizon har med flera andra aktörer under många år arbetat fram fältet våldsprevention med fokus på kön, genus, våld och makt och framhåller vikten av att ta vara på den kunskap som redan arbetats fram.

¹² SOU 2022:70 En uppväxt fri från våld. En nationell strategi för att förebygga och bekämpa våld mot barn. s. 224

¹³ Korkmaz, S., Överlien, C. & Lagerlöf, H. (2020). Youth intimate partner violence: prevalence, characteristics, associated factors and arenas of violence. *Nordic Social Work Research*

¹⁴ CRC/C/GC/13, *Barnrättskommitténs allmänna kommentar nr 13 (2011), Barnets rätt till frihet från alla former av våld*, punkt 19 och 72b. Se även SOU 2022:70 En uppväxt fri från våld – En nationell strategi för att förebygga och bekämpa våld mot barn s. 174.

¹⁵ Se även Jämställdhetsmyndigheten (2022). *Inget att vänta på*

15.2 Barns våldsutsatthet ska upptäckas

Unizon tillstyrker samtliga förslag som utredningen föreslår inom mål 2 med följande kommentarer.

15.2.1 Förutsättningar för barn att reagera på våldet och signalera till omgivningen ska stärkas

Förslag: Skolverket ges i uppdrag att utreda och lämna förslag på hur en satsning för att höja barns kunskaper om våld kan genomföras i förskolan och samtliga skolformer. Insatserna ska omfatta kunskap om de våldsformer som omfattas av barnkonventionens definition av våld. De föreslagna insatserna ska inkludera stöd till yrkesverksamma inom förskolan och skolan att genomföra satsningen och samtala med barnen om ämnet. Skolverkets redovisning ska inkludera en planering för hur satsningen ska följas upp och utvärderas. Barn ska involveras i genomförandet av uppdraget. Skolverket ska i arbetet samverka med relevanta myndigheter och aktörer.

Unizon ser positivt på att barn ska få ökade kunskaper om våld. Unizon vill betona att de föreslagna kunskapshöjande insatserna behöver göras ofta och regelbundet så dessa blir en naturlig del av barns utbildning. En viktig del blir att kontinuerligt följa upp och utvärdera vad barnen lärt sig och vad de har fått med sig för färdigheter, med barn aktivt delaktiga i utvärderingen, för att dra lärdomar och eventuellt förändra arbetssättet.

Unizon menar att stöd till personal inom förskola och skola för att kunna samtala med barn om våld behöver inkludera alla typer av våldsutsatthet, även våld som barn utsätter andra barn för. Unizon anser att personalen även behöver stöd och redskap att bemöta barn om det framkommer uppgifter om våld, och tydliga rutiner för hur de ska ta uppgifterna vidare. Unizon vill här lyfta vikten av att det finns stödjande strukturer med handledning tillgänglig, men också att skolkurator/elevhälsa finns närvarande för att fånga upp dessa barn. Även här vill Unizon också lyfta vikten av korrekt språkbruk, att genomgående benämna våldshandlingar för just våld, och inte exempelvis kränkningar.

Unizon vill påpeka vikten av att lärare och annan personal aktivt ingriper och stoppar våldsytringar och incidenter i skolan, oavsett form. Det kan vara våld som utövas av ett barn mot ett annat barn, det kan också gälla sexuella trakasserier eller hot/hat. Detta för att öka förtroende hos barn och få ett klimat där barn känner att de kan prata om dessa saker. Det måste även finnas handlingsplaner och rutiner kring hantering av våldsutövande barn.

15.2.2 Vuxnas förutsättningar och förmåga till upptäckt samt att agera vid tecken på våld ska förbättras

Förslag: Skolverket ges i uppdrag att se över samt åtgärda behovet av förtydliganden i relevanta styrdokument avseende hur arbetet ska bedrivas inom ramen för skolans övergripande elevhälsoarbete, med utgångspunkt i kända risk- och skyddsfaktorer

kopplat till barns levnadsvillkor, däribland insatser i syfte att upptäcka och motverka olika former av våld. Uppdraget ska, i den mån det är tillämpligt, knyta an till förslag och pågående arbete i syfte att skapa ett nationellt hälsoprogram för barn och unga.

Unizon anser att all personal ska ha kunskap om våld, kön, genus och makt, men också våldets konsekvenser samt färdighet att ställa frågor till barn om olika former av utsatthet, samt kunskap om att hantera det svar som barnet ger och agera utefter det. Det måste finnas en beredskap att agera vid uppgifter om våld och det på ett för barnet, tryggt och säkert sätt.

Unizon vill särskilt understryka vikten av att när barn berättar så måste också vuxna agera. Många barn som Unizon träffar uppger att de har både berättat och signalerat hur de mår och försökt få stöd och hjälp av vuxenvärlden men inte fått det.

Unizon vill även peka på vikten av att ha en fungerande, likvärdig elevhälsa med kunskap om våld och trauma. Det anser vi är en förutsättning för att sänka tröskeln för barn att berätta. Men elevhälsan behöver ha goda förutsättningar att arbeta med förebyggande insatser och tidig upptäckt. Unizon anser samverkan mellan skola, socialtjänst och hälso- och sjukvård är central för att kunna möta barnen och erbjuda stöd och insatser utifrån deras behov och förutsättningar.

Förslag:

- Socialstyrelsen ges i uppdrag att följa upp i vilken utsträckning frågor om våld ställs inom vård och omsorg, samt i vilken utsträckning insatser ges i syfte att motverka våldet och våldets negativa konsekvenser i de fall frågorna mynnar ut i avslöjanden om våld.
- Statens beredning för medicinsk och social utvärdering (SBU) ges i uppdrag att i samverkan med Socialstyrelsen kartlägga behov och utbud av metoder och arbetsätt för att screena för våld inom barnhälsovården och elevhälsan, samt bedöma metodernas lämplighet/användbarhet.
- Socialstyrelsen, ges i uppdrag att mot bakgrund av ovanstående föreslagna uppdrag undersöka och bedöma behovet av att förtydliga och/eller utöka befintliga rekommendationer kring att systematiskt fråga om våld inom berörda verksamheter inom socialtjänsten, hälso- och sjukvården och tandvården.

Unizon anser att psykisk ohälsa hos barn och unga är en tillräcklig indikator för att fråga om våld. Som en del i det hälsofrämjande och förebyggande arbetet anser Unizon att det också är viktigt att införa regelbundna rutinfrågor om våld inom fler hälsovårdsverksamheter, såsom barnhälsovården, BUP, första linjen och elevhälsan, men också socialtjänsten.

Den psykiska ohälsa hos unga tjejer och killar som våra tjej- och ungdomsjourer möter i sina stödverksamheter är ofta nära kopplad till våldsutsatthet. Majoriteten av de barn och unga som kontaktar våra medlemsjourer är flickor och unga kvinnor som varit utsatta för våld av en pojke eller man som de känner eller älskar. Ofta är det första gången som de berättar för någon om sin utsatthet.¹⁶ Unizon anser att det är viktigt att man har med sig när man pratar om psykisk ohälsa bland barn och unga att många av dem har erfarenheter av våld, men har kanske aldrig tidigare berättat om det för någon.

¹⁶ Se till exempel Storasyster (2020) *Storasysterrapporten 2020 Fokus: Psykisk ohälsa*. Finns tillgänglig på storasyster.org/

Det kanske inte alltid att man får ett svar när man frågar om våld. Barnet kanske inte alls är redo att berätta eller vågar berätta, men det viktiga är att vi frågar. Det signalerar att vi är öppna för en berättelse och vill lyssna. Därför blir det också viktigt att rutinmässigt ställa frågor om våld vid flera olika tillfällen under kontaktens gång, samt att rutinmässigt ställa frågan till alla barn och unga.

Unizons erfarenheter och forskning visar att det finns en stor överlappning mellan olika former av våld.¹⁷ Att mamma utsatts för partnervåld är den största riskfaktorn för att även barnet varit direkt utsatt för våld, framförallt fysisk barnmisshandel men också sexuella övergrepp och försummelse. När man möter de här barnen så ska man alltid tänka - *Vad mer har hänt?* Och ställa frågan till barnet om de har utsatts för andra former av våld.

15.3 Barn ska få det skydd och stöd samt den behandling de har rätt till

Unizon tillstyrker samtliga förslag som utredningen föreslår inom mål 3 med följande kommentarer.

15.3.1 Tillgängligheten till skydd, stöd och behandling ska förbättras

Bedömning: Ett fortsatt aktivt och långsiktigt arbete bör bedrivas för att förbättra tillgängligheten till barn- och ungdomspsykiatri.

Unizon instämmer i behovet av ett fortsatt aktivt arbete för att stärka tillgång och tillgänglighet till psykiatrisk och psykologisk behandling för våldsutsatta barn. Vi delar den problembild som utredningen beskriver med bland annat hjälpbehov som missbedöms eller underskattas, långa väntetider och olika tillgång till stöd och behandling.

Unizon vill återigen lyfta gruppen barn med separerade föräldrar där uppgifter om våld förekommer. Unizons medlemsjourer möter barn som inte får tillgång till stöd och behandling på grund av krav på båda vårdnadshavarnas samtycke. En undersökning av kommunernas arbete mot mäns våld mot kvinnor och våld i nära relation, som Unizon publicerade 2021, visar att 27 procent av de 173 kommuner som besvarade enkäten, beviljar endast insats till barn som upplevt pappas våld mot mamma om båda vårdnadshavarna samtycker.¹⁸ Detta trots att det sedan 2012 finns möjlighet enligt 6 kap. 13 a § föräldrabalken för socialnämnden, om det bedöms vara det bästa för barnet, att besluta att åtgärden i vissa fall ändå få vidtas även om den ena vårdnadshavaren inte samtycker. Unizon finner det anmärkningsvärt och oacceptabelt att en vårdnadshavare som har utövat våld kan förhindra eller försvåra att barn får tillgång till insatser som barnet är i behov av och har rätt till enligt lag.

Våra medlemsjourer möter också barn som inte får tillgång till behandling för traumarelaterad problematik eftersom barnets livssituation inte bedöms vara tillräckligt stabil nog för att behandling ska bli verksam, ofta med hänvisning till pågående vårdnadstvist eller en osäker boendesituation. Unizon vill betona att för vissa barn kan det ta flera år innan situationen är helt stabil – barn som exempelvis uppvisar symptom på PTSD kan inte vänta, det kan leda till

¹⁷ Jernbro, C., & Landberg, Å. (2020). Multiutsatta barn. Stiftelsen Allmänna Barnhuset

¹⁸ Unizon (2021) [Kvinnofridsbarometern 2021 – En undersökning av kommunernas arbete mot mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer](#)

förräddade symtom som befästs över tid. Ett barns tid i skyddat boende beskrivs allt för ofta som en ”instabil” boendesituation som leder till väntetid på traumabehandling. Unizon vill betona att tiden på ett skyddat boende kan vara barnets första tid i livet utan utsatthet för och upplevelse av våld och att det är fullgod stabil situation för att påbörja traumabehandling.

15.3.2 Barns delaktighet i utformning, genomförande och uppföljning av insatser ska stärkas

Förslag: En utredning tillsätts för att undersöka och lämna förslag avseende hur regleringen kan stärkas i fråga om socialtjänstens uppföljning av insatser till barn som utsatts för eller riskerar att utsättas för våld. Det bör även undersökas om det krävs en reglering för att stärka förutsättningarna vad gäller att följa upp och utvärdera socialtjänstens insatser utifrån barnets egna upplevelser.

Unizon ser positivt på att en utredning tillsätts. Unizon anser att en grundförutsättning för att ge rätt stöd och behandling är att utgå från barnen själva; att vi frågar barnen om vad de tycker och hur de upplever insatserna som satts in, om insatserna har hjälpt dem. Viktig kunskap och ”mjuka” värden som förbättrar insatser kan genereras när barn själva involveras i dessa processer.¹⁹ Detta kan bli ett viktigt komplement till samhällets ansvarstagande att sätta in de insatser som barnet behöver.

15.3.3 Förmågan och möjligheterna att fånga upp och möta barns individuella behov ska förbättras

Förslag: Socialstyrelsen ges i uppdrag att undersöka tillgången till och behovet av strukturerade arbetssätt och metoder för socialtjänstens bedömningar av risker och skyddsbehov vid misstanke eller kännedom om våld mot barn. Arbetssätten och metoderna ska vara anpassade för att hantera situationer relaterade till samtliga våldsformer som kan komma att drabba barn.

Unizon har länge belyst och problematiserat avsaknaden av standardiserade risk- och skyddsbedömningsinstrument vid misstanke eller kännedom om våld mot barn tillgänglig på nationell nivå inom socialtjänsten, trots bestämmelse om riskbedömning.²⁰ Få kommuner har idag tillgång till iRiSk vilken är en modell för risk- och skyddsbedömning utvecklad med syfte att användas inom den sociala barnvården.²¹

Unizon vill understryka att det viktigaste är att våldet upphör och att vardagen blir tillräckligt trygg så att återhämtning kan ske. En nationell utvärdering av behandlingsinsatser för barn som upplevt pappas våld mot mamma visar att om våldet mot mamman upphört förbättrades

¹⁹ Heimer, M., Näsman., E & Palme., J (2018). Vulnerable children's rights to participation, protection, and provision: The process of defining the problem in Swedish child and family welfare. *Child & Family Social Work*, 23, 316–323. DOI: [10.1111/cfs.12424](https://doi.org/10.1111/cfs.12424)

²⁰ Se till exempel Socialstyrelsen (2021). Fördjupad uppföljning av Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd (SOSFS 2014:4) om våld i nära relationer: Analys av behov av revidering av vissa delar i SOSFS 2014:4

²¹ Broberg, A., Almqvist, K., Eriksson, M., Cater, Å. K., Grip, K., Axberg, U., Hultmann, O., Iversen, C., Röbbäck de Souza, K., Draxler, H., Appel, P. & Hjärthag, F. (2015) iRiSk – Utveckling av bedömningsinstrument och stödinsatser för våldsutsatta barn. Eriksson, M., Axberg, U., Broberg, A., Hultmann, O., Iversen, C., Röbbäck de Souza, K., & Svensson, E. (2020). Införande år för risk-/skyddsintervju vid våld i familjen.

barnens mående om de får tillräckligt omfattande insatser. Om inte våldet mot mamman upphör kan barn inte tillgodogöra sig insatserna och deras hälsa äventyras.²²

Vidare anser Unizon att det är önskvärt om Socialstyrelsens uppdrag utökades till att även gälla familjerättens bedömningar av risker och skyddsbehov vid misstanke eller kännedom om våld. Våra medlemsjourer möter ofta barn som far illa i samband med umgänge med en förälder som utövat våld, oftast pappan. Barn som inte förstår varför de är tvungna att träffa eller bo hos pappa, trots att de har berättat om våldet och att de inte vill träffa pappan.

”Jag har ju berättat. Jag har berättat allting, men det hände ingenting. Jag tvingas ändå åka till pappa på fredag.”

Citat från ett barn i samtal med en barnsamordnare på en av Unizons kvinnojourer

Barn som uttrycker oro, rädsla, ångest och visar tydliga tecken på försämrat mående i samband med umgänge. Ett tvångsumgänge kan få långsiktiga konsekvenser. I rapporten *Umgänge – för barnets bästa* beskriver unga vuxna i åldern 20–30 år konsekvenserna av att de som barn hade umgänge med en förälder som utövat våld. En ung vuxen som var utsatt för tvångsumgänge berättar:

”Det var som att vuxenvärlden signalerade att det han gjort innan inte var så farligt. Jag började tvivla på mina minnen, känslor och vuxna. Stängde av känslorna och fick beröm för hur lugn jag var, både i skolan och i hemmen. Inom mig rasade stressen och ångesten vilket senare ledde till olika missbruk och stormiga kärleksrelationer med inslag av fysiskt och psykiskt våld.”

Citat ur rapporten *Umgänge – för barnets bästa?*

De flesta unga vuxna som deltog i studien uppger att de som barn inte mått särskilt bra av att ha umgänge med den förälder som utövat våld. Hela 92 procent uppger någon form av psykiskt lidande under uppväxten som de upplever är till direkt följd av umgänget (73 % i hög grad). Och det fortsätter påverka dem även som vuxna. Nästan lika många, 89 procent, uppger att umgänget under uppväxten har orsakat dem psykiskt lidande i vuxen ålder, varav 63 procent anger i hög grad. Många uppger också att det fått fysiska konsekvenser, såsom kroppsliga smärtor, men även att det påverkat deras förtroende för den andra föräldern negativt.²³

”Om inte vår relation brutits HELT så hade jag inte levt idag, jag orkade inte mer. Men det var ingen vuxen person i min närhet som tog ansvar för det, varken myndigheter eller min mamma. Jag räddades tillslut av att HAN inte längre såg någon vinning i relationen med mig och då tog den slut. Så får det inte vara för något annat barn.”

Citat ur rapporten *Umgänge – för barnets bästa*

Likt barnen som våra medlemsjourer träffar uppger de flesta unga vuxna som deltog i studien att de som barn ofta upplevt oro, otrygghetskänslor, ångest och rädsla inför umgänget. Den här rädslan var också ofta befogad. Drygt 72 procent av de unga vuxna uppger att de utsatts för våld efter separationen.²⁴

²² Broberg, A., Almqvist, L., Axberg, U., Grip, K., Almqvist, K., Sharifi, U., ... Iversen, C. (2011). [Stöd till barn som bevittnat våld mot mamma. Resultat från en nationell utvärdering](#). Göteborgs universitet.

²³ Barn som har kontakt med en våldsamt förälder mår generellt dåligt utifrån de erfarenheter som de

²⁴ Unizon (2022). [Umgänge – för barnets bästa? Ungas röster om konsekvenserna av att de som barn tvingades till umgänge med en förälder som utövat våld mot barnet själv eller mot närstående till barnet](#).

Barn är de enda brottsoffer som samhället tvingar att träffa sin förövare. Det är tingsrätten som dömer barn till tvångsumgänge. Det är oacceptabelt att det får fortsätta i Sverige år 2023 med all den kunskap vi har inom detta område.²⁵ Unizon har vid flera tillfällen efterfrågat tydliga riktlinjer för juridisk vägledning vid bedömning av vad som är *barnets bästa* och påpekat behovet av att i lag reglera särskilda situationer där utgångspunkten är att ett umgänge inte ska ske.²⁶ Förändringar måste ske och det kan inte vänta längre. Som en ung vuxen uttrycker – ”Så här får det inte vara för något annat barn”.

Förslag: Inspektionen för vård och omsorg ges i uppdrag att var tredje år under strategiperioden särskilt följa upp kvaliteten i socialtjänstens handläggning rörande barn som utsätts för eller riskerar att utsättas för våld. I tillsynen ska även eftersträvas att synliggöra eventuella omotiverade skillnader i socialtjänstens hantering mellan olika grupper av barn, exempelvis utifrån kön, funktionsnedsättning, etnisk tillhörighet eller geografi.

Unizon *tillstyrker* utredningens förslag. Vi vet från tidigare tillsyn inom området mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer, som genomfördes innan barnfridsbrottet blev lag, att barn som upplevt/bevittnat våld inte uppmärksammas eller inte alltid utreds och barnen hade därför inte fått det stöd och den hjälp de kan ha behövt.²⁷ Vi vet också från kartläggningar att traumabehandling är svårtillgänglig för de barn som utsatts för sexuell exploatering.²⁸ Därför anser Unizon att det är önskvärt om Inspektionen för vård och omsorg även synliggör eventuella skillnader i socialtjänstens hantering även utifrån form av våldsutsatthet.

Unizon ser positivt på att utredningen betonar att det nationella, regionala och lokala arbetet för att förstärka skydd, stöd och behandling för barn som utsatts för olika former av sexuell exploatering behöver inkluderas redan från början i arbetet med att uppnå den nationella strategins målsättningar. Unizon delar utredningens bedömning att detta arbete inte kan invänta förslag, och hantering av förslag, från de utredningar som för närvarande pågår på området, utan det är synnerligen angeläget att dessa barn får det skydd, stöd och behandling de behöver.

Bedömning: Rätten till skydd, stöd och behandling för barn som utsätts i skyddat boende tillsammans med en våldsutsatt förälder måste säkerställas. Vi bedömer att befintliga förslag om ny lag med särskilda bestämmelser om placering av barn i skyddat boende har god potential att utgöra en betydelsefull förstärkning av arbetet för att uppnå detta, och det är angeläget att förändringar med detta syfte genomförs. Effekten av åtgärder och författningsändringar behöver följas upp.

²⁵ Se bland annat Forssell, A. (2016). *Better safe than sorry?: Quantitative and qualitative aspects of child-father relationship after parental separation in cases involving intimate partner violence* (doktorsavhandling). Örebro Universitet

²⁶ Se bland annat Unizons remissyttrande på SOU 2022:71 [Tryggare hem för barn](#)

²⁷ Inspektionen för vård och omsorg (2019) Barn riskerar att bli utan stöd och hjälp. En regional tillsyn av våld i nära relationer vid 13 kommuner och 7 barnkliniker i Mellansverige (2019–11.). [www.ivo.se](#)

²⁸ Child10 m.fl. (2020). [Ingen hörde ropen på hjälp. Vilken hjälp finns för människor som utsätts i prostitution, människohandel för sexuella ändamål och annan kommersiell sexuell exploatering?](#)

Insatser behövs för att stärka skydd, stöd och behandling för barn som vistas i skyddat boende tillsammans med en våldsutsatt förälder. Unizon hänvisar till, och uppmanar till beaktande av, vårt remissvar på utkastet till lagrådsremiss.²⁹

15.3.5 Stödet i barns vardag ska stärkas

Förslag: Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd ges i uppdrag att kartlägga tillgången till, och eventuella behov av fortsatt utveckling av, stöd- och informationsmaterial riktat till föräldrar och andra närstående om hur dessa personer kan ge stöd i vardagen till barn som utsatts för våld. Olika former av våldsutsatthet ska beaktas. Även olika livsomständigheter som kan påverka föräldrars och andra närståendes förutsättningar att ta del av befintligt material ska beaktas i uppdraget. Uppdraget ska genomföras i samråd med Myndigheten för delaktighet. Vid genomförandet av uppdraget ska dialog föras med relevanta aktörer med erfarenheter på området.

Unizon delar utredningens bedömning att det är viktigt att stärka stödet i barns vardag. Forskning och Unizons erfarenheter visar tillsammans att det känslomässiga stödet från föräldrar och andra närstående kan spela en viktig roll i barnets bearbetningsprocess och återhämtning efter våldsutsatthet.³⁰ Våra erfarenheter är att både kunskap och stöd i rollen som förälder till ett utsatt barn förbättrar föräldrarnas bemötande av barnet, vilket i sin tur har en positiv inverkan på barnets psykiska mående. Vi ser positivt på att Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd ges uppdraget.

Unizon har flera medlemsjourer som har särskilt fokus på en viss form av våldsutsatthet, exempelvis barn som upplever våld i hemmet, hedersrelaterat våld och förtryck, våld i ungas parrelationer, utsatthet på internet, unga hbtqi-personer, våld i skolan, eller särskilt riktade insatser till flickor och kvinnor (t ex könsstympning). Andra arbetar brett med samtliga former av våld.

De flesta av våra medlemsjourer arbetar med anhörigstöd. Under 2022 hade Unizons jourer drygt **13 900** stödsamtal med anhöriga till våldsutsatta. Jourerna stöttar via chatt, telefon, sms och ger stödsamtal enskilt eller i grupp. Vissa jourer har tagit fram material som syftar till att vägleda föräldrar och trygga vuxna i hur de kan bemöta och stödja barn som utsatts för våld. Unizon och våra medlemsjourer står redo att bistå med vår stora kunskap och långa erfarenhet.

15.4 Barns rättigheter i brottmålsprocessen ska tillgodoses

Unizon anser att utredningens förslag som presenteras om Barnahus innehåller positiva delar, men är inte tillräckligt långtgående för att åtgärda de brister som finns idag. Vi ställer oss bakom det särskilda yttrande från Carl-Göran Svedin, professor i barn- och ungdomspsykiatri vid Marie Cederschiöld Högskola och Cecilia Sjölander, generalsekreterare på Stiftelsen Allmänna Barnhuset. Särskilt viktigt är att alla de barn som misstänks vara utsatta för

²⁹ Unizons remissvar på S2022/03649 [Utkast till lagrådsremiss Ett fönster av möjligheter – stärkta rättigheter för barn och vuxna i skyddat boende](#)

³⁰ Hillberg, T., & Hamilton-Giachritsis, C., & Dixon, L. (2011). Review of meta-analyses on the association between child sexual abuse and adult mental health difficulties: A systematic approach. *Trauma, violence & abuse*, 12, 38-49. DOI: [10.1177/1524838010386812](https://doi.org/10.1177/1524838010386812)

våldsbrott får tillgång till ett Barnahus och garanteras likvärdigt bemötande, stöd och behandling, oavsett bostadsort. Unizon förordar därför i enlighet med det särskilda yttrandet att en utredning skyndsamt bör tillsätts för att ta fram en ny lagstiftning och nationella kriterier för Sveriges Barnahus.

I övrigt tillstyrker Unizon de förslag som utredningen föreslår inom mål 4; dessa anser Unizon kommer bidra positivt till att stärka barns rättigheter i brottmålsprocessen, något som är mycket angeläget. Unizon välkomnar förslaget att Brottsoffermyndigheten och Domstolsverket ges i uppdrag att i samarbete med Barnombudsmannen genomföra utbildningsinsatser som riktar sig mot rättsväsendets aktörer och biträdande jurister/advokater. Vi vill särskilt betona behovet att sådana utbildningsinsatser är obligatoriska och gäller hela rättskedjan.

15.5 Kunskaps- och metodutvecklingen ska stärkas

För att bibehålla en unik kontinuitet och inte riskera att en stor gemensam kunskaps- och erfarenhetsbas går förlorad anser Unizon att det är angeläget att Stiftelsen Allmänna Barnhuset får fortsatt uppdrag att genomföra de tre nationella prevalensstudierna. Unizon avstyrker därför utredningens förslag att Folkhälsomyndigheten ska få uppdraget.

I övrigt tillstyrker vi utredningens förslag inom mål 5.

Övriga kommentarer

I utredningen beskrivs att arbetet med den nationella strategin för att förebygga och bekämpa våld bör länkas samman med befintliga strukturer inom folkhälsoarbetet. Unizon anser att det varit önskvärt om utredningen lämnat åtgärdsförslag kring hur Sverige ska arbeta med att minska och motverka den trend med växande socioekonomiska klyftor och ojämlika uppväxtvillkor mellan barn i Sverige, samt beaktat förslag i den nationella strategin för att motverka hemlöshet och osäkra boendeförhållanden.³¹

Vidare saknar Unizon åtgärdsförslag kring målgruppen barn i tvister om vårdnad, boende och umgänge för att åtgärda de allvarliga barnrättsliga brister som finns gällande barnets bästa och barnets rätt till stöd, skydd och delaktighet.³² Unizon finner det allvarligt då det berör en stor del barn i Sverige och där vi vet att uppgifter om våld [inte beaktas i tillräckligt stor utsträckning](#), och anser att detta måste inkluderas i färdigt förslag.

Avslutningsvis, Unizon anser att en utredning behöver tillsättas för att följa upp och utvärdera effekt av den lagstiftning som trädde ikraft i juli 2021 och som möjliggör för socialnämnden att snabbt utse en tillfällig vårdnadshavare när en förälder mördar den andra föräldern. Sedan lagen trädde ikraft har det varit flera uppmärksammade fall i media där en morddömd pappa behållit vårdnaden och där vårdnadsöverflyttning dröjer. För tre flickor som var närvarande

³¹ [Regeringens strategi för att motverka hemlöshet 2022–2026](#) (på regeringens webbplats)

³² Jämställdhetsmyndigheten (2022). [Uppgifter om våld är inget undantag: Redovisning av kartläggning av uppgifter om våld eller andra övergrepp i mål om vårdnad, boende och umgänge](#) (rapportnummer 2022:1). Jämställdhetsmyndigheten.

när deras pappa mördade deras mamma tog det fyra år innan vårdnaden flyttades över till deras moster.³³

Föredragande i ärendet har varit Tanja Hillberg, Sakkunnig Barnfrid

Stockholm 2023-08-02

Rebecka Andersson, generalsekreterare Unizon

³³ Dagens nyheter (14 april 2023). [Pappan mördade mamman inför barnen – fick ha kvar vårdnaden i fyra år](#); Dagens nyheter (14 april 2023). [Hemlig utredning granskade hanteringen av flickorna](#); Dagens nyheter (2 maj 2023). [Rapport kritiserar hanteringen av flickorna i Hudiksvall](#). Hämtad från www.dn.se